

**KULTURA ČRNSKIH PLEMEN
OB
BELEM NILU V 19. STOLETJU**

**SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ
GRAD GORIČANE 1968**

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

**KULTURA ČRNSKIH PLEMEN
OB
BELEM NILU V 19. STOLETJU**

(RAZISKOVALEC SLOVENEK IGNACIJ KNOBLEHAR)

RAZSTAVA V CIKLU NAŠI POPOTNIKI - ZBIRATELJI

GRAD GORIČANE 1968

Razstavo tematsko pripravila:

dr. Pavla Štrukelj

znanstveni sodelavec SEM

Besedilo v vodniku:

dr. Pavla Štrukelj

Postavitev razstave:

Marjan Loboda dipl. ing. arh.

Fotografije:

Srečko Kolar

V cikel razstav »Naši popotniki na tujem« smo uvrstili tudi najstarejšo muzejsko afriško zbirko iz vzhodnega Sudana, ki jo je zbral Slovenec Ignacij Knoblehar, rojen v Škocjanu na Dolenjskem. Leta 1847 je Knoblehar odpotoval kot misijonar iz Evrope v Egipt, Sirijo, Palestino in Aleksandrijo. Od tam je nadaljeval pot v Kairo in pripravil s sodelavci potovanje po Nilu v Kartum. Leta 1849 je prispel v Kartum in se še isto leto odpeljal s trgovsko ladjo k črnskim plemenom, ki so prebivala južno od Kartuma vzdolž Belega Nila proti njegovemu izviru.

Prav v tem času, ko je Knoblehar potoval v Sudan, so bile politične in gospodarske razmere v vseh tistih krajih Sudana, ki so bili pod turško-egiptovsko sužnostno oblastjo, zelo neurejene. Posebno zasebni trgovci so raje trgovali s sužnji kakor s slonovino. Obiskovali so celó nekatere črnske etnične skupine; v zameno za slonovino so dajali steklene bisere. Tudi Knoblehar se je moral prvič peljati na trgovski ladji, vendar je nadaljeval pot proti jugu sam s svojo odpravo in na tem prvem potovanju prišel do otoka Canker, ki leži na 4°50' severne zemljepisne širine. Ta kraj je bil že tako daleč proti ravniku in na svobodnem črnskem ozemlju, da so Knobleharja črnska plemena začudeno opazovala, ker do njegovega prihoda sploh še niso videla belih ljudi. Tako je bil Slovenec Knoblehar prvi evropski raziskovalec, ki je sredi prejšnjega stoletja prišel najbolj daleč na jug v vzhodnem Sudanu.

Na poti je obiskal arabsko pleme Bakara na levem bregu reke Nila, na desnem so bili črnči Dinka; na otokih v reki Nil je videl Šiluke, vendar je čez nekaj dni dosegel še večje in bolj strnjeno ozemlje Šilukov. Ob izlivu reke Sobata se je seznanil z Nueri in dalje z manjšim plemenom Kik. Še dalje proti jugu je Knobleharjeva odprava prispela k rodovoma Heliab in Bor ter k nekaterim manjšim skupinam. Že na tem prvem potovanju je Knobleharja najbolj zanimala etnična skupina Bari. V vasi Logvek se je ustavil in si s hriba nad vasjo ogledal deželo črnskih prebivalcev daleč proti jugu. Na tem prvem potovanju Knoblehar ni zbiral samo etnoloških podatkov, temveč se je zanimal tudi za geografske zanimivosti in splošno za življenjske razmere v tej deželi.

Knoblehar je nameraval že na prvem potovanju priti do izvira Belega Nila, vendar mu to ni uspelo, predvsem zaradi pomanjkanja vode v Nilovi strugi. Leta 1852 je na svojem potovanju po Belem Nilu prišel do Ulibarija in Gondokora. Vnovič je potoval leta 1854. Tedaj je prišel do vasi Tokiman, ki leži pod hribom Logvek, in na otok Lu-

2

mutat ter tako dosegel kot prvi evropski raziskovalec točko 4°40' severne zemljepisne širine. Otok Lumutat je bil raziskovalcem Nila dolgo najbolj južna znana točka v tem delu Afrike. Leta 1858 je Knoblehar drugič potoval v Evropo, vendar je na poti v Neaplju umrl.

Ko se je Knoblehar prvič vrnil v Evropo in v Ljubljano, je prinesel s seboj bogato zbirko predmetov od črnskih ljudstev ob Belem Nilu in jo daroval ljubljanskemu muzeju. Zbirko sestavljajo uporabni predmeti, ki so jih ta ljudstva uporabljala v vsakdanjem življenju. Predmeti imajo zelo preprost videz, saj so bili napravljeni iz materiala, ki je bil tem črnskim prebivalcem najlažje dosegljiv in najbolj primeren za njihovo uporabo. Vsi pa izvirajo še iz časov predkolonializma in predstavljajo svojevrstno kulturo pastirskih plemen ob Nilu z večstoletno tradicijo.

Vzhodni Sudan je dežela velikih nasprotij. V njem prebivajo pripadniki islama in drugih verskih organizacij, etnično pa prebivalce delimo na prave Afričane in razne priseljence. Od Darfurja tja do Rdečega morja so prebivalci politično in versko povezani s Srednjim vzhodom. Kulturno in demografsko pa se črnska ljudstva na jugu in zahodu dežele povsem razlikujejo od severnih.

Gostota prebivalstva v Sudanu se močno spreminja od pokrajine do pokrajine. Najbolj je naseljena Nilska kotlina. Malo naseljen je severni Kordofan, nekateri kraji ob etiopski meji in notranjost dežele. Prebivalstvo je etnično zelo raznovrstno. Veliko je Arabcev, ki jih največ prebiva severno od Kartuma. Črnska ljudstva so naseljena večinoma južno od 10° severne zemljepisne širine. Glavna etnična skupina so Niloti, ki jih je skupno čez dva milijona. Druga glavna etnična skupina so Niloto-Hamiti z okrog 600 tisoč prebivalci. Poleg teh živijo v Suđanu še Nubijci, Hamiti, črnici iz zahodne Afrike in drugi, ki jim je zelo težko določiti etnično pripadnost. V sedanji republiki Sudana živi na območju 2,505.805 km² okrog 10,263.000 prebivalcev.

Sudan je danes dežela v razvoju; na velikem delu njene površine je razvito le tradicionalno poljedelstvo in živinoreja. V mestih in večjih krajih pa je opaziti že vse vrste poklicev, od navadnega delavca do specializiranih strokovnjakov. Močno drugačen je jug

dežele, kjer so prebivalci večinoma pastirji, ki se stalno selijo z živino. Vredno je omeniti, da prav pri teh črnskih plemenih opažamo veliko zanimanje za učenje, vendar večina otrok še nima možnosti, da bi obiskovala šolo.

Naša razstava predstavlja etnološke predmete, ki sodijo k niloto-hamitski skupini črnskih ljudstev ob Belem Nilu. Vsa ta črnska plemena se ponajbolj z zelo značilno starodavno kulturo, ki se odlikuje predvsem z enostavnim načinom življenja. Glavno gospodarstvo je bilo tudi v preteklosti pastirstvo in neke vrste motično poljedelstvo.

V nilotsko skupino štejemo naslednje glavne etnične skupine: Dinka, Nuer, Šiluk in Luo; v niloto-hamitsko skupino pa uvrščamo: Bari, Nandi in Masai.

Značilnosti plemenske družbene ureditve

Dinka so etnična skupina, ki so med Niloti najštevilnejši. V preteklosti so jim vladali poglavarji; posamezno vas je vodil najstarejši mož. Najpomembnejša oseba je bil čarovnik dežja, imenovan dežar; prebivalci so menili, da je skrival dež v svojem telesu. Dežar je reševal tudi poglobljena vprašanja rodu, ker je po mnenju ljudi prebival v njem duh njihovega velikega prednika, zato je bil tudi pametnejši od drugih ljudi. Dežar se nikoli ni smel postarati, ker potem ne bi imel več moči, da bi priklical dež; ljudje pa bi trpeli lakoto, sušo in bolezen. Zato so ljudje dežarja ubili, preden je izgubil svojo veliko čarovno moč. Izkopali so mu velik grob in dežar je ležal v njem dolge ure brez hrane in pijače; pripovedoval je ljudem zgodovino rodu in jim dajal nasvete za prihodnost. Ko je dežar končal svoje pripovedovanje, so ga zasuli z zemljo in tako zadušili.

Šiluki so imeli svojega kralja. Kadar je šel ta na vojsko, ga je stražilo 12 do 20 oboroženih bojnikov. Tudi to ljudstvo je ubilo kralja, preden se je postaral. Njegova moč je prešla na naslednika. Davna šega tega ljudstva je bila tudi, da so postaranega kralja zaprli v kočo z mlado ženo, ne da bi mu dali kaj hrane. Čez mesec dni so kočo odprli in trupli pokopali. Ob izvolitvi novega kralja so imeli velike slavnosti in tradicionalne obrede.

Etnična skupina **Bari** je bila razdeljena na manjše skupine, od katerih je imela vsaka svojega poglavarja. Tudi pri Barijcih je bila najpomembnejša oseba čarovnik dežja. Njegova dolžnost je bila, da je ljudem pričaral dež na polja ob pravem času in da je imelo

4

ljudstvo obilno žetev. Dežar je uporabljal pri čaranju dežja kamne, ki so bili podobni brusnim kamnom. Postavljeni so bili v ograjen prostor; vsak primerek je imel v izvotljenem delu kristal ali granit, stožčaste ali okrogle oblike. Zraven kamnov je bilo postavljenih več glinastih loncev, čez kamne pa je bilo položenih več železnih palic različne velikosti in oblike.

Kadar v kakem kraju ni bilo dolgo dežja, je prišel najstarejši mož v vasi k dežarju in ga prosil, naj bi napravil dež. Vaščani pa so prinesli dežarju v darilo kokoši, ovce ali koze. Eno ali več teh živali je dežar ubil in meso razdelil. Največji delež je seveda obdržal sam. Po tem opravilu je pričel obred za dež.

V barijski etnični skupini je značilna tudi organizacija moške družbe, katere člani so razdeljeni na skupine po starostnih dobah. Poleg čarovnika za dež je potrebno omeniti pri nilotskih ljudeh tudi obdelovalce železa, kovače. Ti so bili še posebno spretni prav pri Barijcih, saj so bili njih izdelki znani daleč na sever Sudana. Kovaški poklic, čeprav tako pomemben, je bil preziran pri skoraj vseh etničnih skupinah ob Nilu.

Kulturne značilnosti

Prebivališče. Črnska plemena ob Nilu prebivajo v okroglih hišah s stožčasto streho. Hiše so pletene in ometane z zemljo ali samo pletene. Strehe so pokrite s travo. Hiše zaradi komarjev nimajo oken; vhod je zelo nizek, da se mora stanovalec skoraj po vseh štirih splaziti v hišo. Barijci delajo hiše zelo skrbno; nekatere med njimi so celo nekoliko okrašene. Vsaka je obdana z majhnim dvoriščem, katerega tla so napravljena iz zmesi zemlje, mravljišča, kravjaka in pepela.

Pri nilotskih rodovih velja živina za denar. Prav zaradi take veljave se še danes pogosto zgodi, da si kradejo živino med seboj ali da se vojskujejo za pašnike. Nekateri rodovi se ukvarjajo tudi z lovom in ribolovom. Tako imajo Barijci zelo radi lov na nilskega povodnega konja.

Med Niloto-Hamiti so nekateri rodovi, ki obdelujejo polja, seveda na zelo preprost način. Šiluki npr. sadijo vrsto fižola, sezam in duro. Žito dura je neke vrste proso in daje vsem tem črnskim ljudstvom ob Nilu glavno hrano. Iz nje pečejo neke vrste kruh in pripravljajo pijačo meriso, ki ima veliko alkohola. Sadijo tudi nekaj droben krompir; ta

ima rdečkasto kožo, po okusu je podoben našemu krompirju, je pa bolj voden in kisel.

Orožje. Glavno orožje nilotskih etničnih skupin so kopja raznih velikosti in ščiti raznih oblik. Predvsem moramo omeniti majhne okrogle ščite iz trdega usnja, ki so jih Barijci uporabljali v boju s palicami ali kiji. Dinka, Bari, Kič in Šir uporabljajo zelo velike loke, ovite s kuščarjevo ali kačjo kožo. Puščice so nasajene ali privezane na meter dolg trstični držaj; konice in kaveljčki puščic so zastrupljeni. Puščice nosijo v kozjih kožnatih tulcih. Med Barijci je značilno tudi očesno bodalo; z njim so iztikali oči umirajočemu sovražniku.

Lončarstvo. Lončene posode in lončene tobačne pipe izdelujejo samo ženske. Tobačne pipe so precej surovo obdelane; okrašene so z geometričnimi vzorci; nekatere so tudi oblikovane kot človeška glava, okras pa kot papigin kljun.

Obleka in krašenje telesa

Črnski prebivalci na območju Nila so poznali, posebno v preteklosti, zelo malo obleke; največkrat niso nosili ničesar. Vsa oblačila teh plemen so bili kosí živalskih kož in listi dreves ali raznih rastlin. Pri nekaterih plemenih je bil posebno priljubljen živalski rep, ki so ga ženske nosile zadaj od pasu navzdol, pobarvan je bil rjavo-rdeče. Moški so bili goli, samo z vrvico okoli pasu, ali pa so imeli kos živalske kože čez ramo.

Krašenje telesa z različnimi predmeti je razširjeno splošno pri vseh preprostih ljudstvih. Na območju južnega Sudana so pogosto uporabljali usnjene trakove z železnimi obeski. Pri barijskih črncih je bil sploh v navadi majhen ženski predpasnik, napravljen iz železnih obročkov. Iz železa so si delali tudi verižice za okrog vratu in čvrste železne obročke za roke in noge. Železni obročki za roke, ki niso bili sklenjeni, so imeli ošiljene konice in so jih uporabljali tudi za obrambno orožje. Razen iz železnega materiala so izdelovali okrasne ogrlice iz školjčnih lupinic, nojevih jajčnih lupin, steklenih biserov, živalskih zob, semen in raznih sadežev.

Prebivalci ob Nilu se krasijo še na razne druge načine. Vsaka manjša etnična skupina ima poseben način krašenja telesa z brazgotinanjem. Tak način krašenja je posebno v navadi pri črncih Dinka. Rod Šuli si barva obraz z rdečkasto in sivo barvo. Vse etnične skupine ob Nilu si še posebno skrbno urejajo frizure. Da lažje oblikujejo razne frizure,

6

mažejo lase z zmesjo, sestavljeno iz zemlje, kravjaka in gumija. Dinka si delajo npr. majhne čope, ki stojijo kot žarki okrog glave. Pri nekaterih rodovih si moški zelo radi delajo frizuro kot čelado, katere rob obšijejo z nitko; včasih tako frizuro obšijejo z modrimi in rdečimi biseri, školjkami kauri ali nojevimi peresi.

Vera in običaji

Verovanje nilotskih plemen v nadnaravna bitja je bilo zelo preprosto, posebno v daljni preteklosti. Najbolj so častili velikega duha »Dengdita«, ki je bil po mišljenju črncev Dinka nekje v vesolju in jim je pošiljal dež. Zato je bil tudi čarovnik dežja tako spoštovan, ker je lahko priklical dež. Rodovni totemi so zelo raznovrstni. Pri etničnih skupinah ob Nilu jih delimo v živalske in rastlinske toteme. Pleme, ki si izbere določen totem v naravi, ga spoštuje kot začetnika svojega rodu. Totem je lahko npr. kača; neka rodovna skupina jo sprejme za svojo veliko prednico, zato mora žival častiti in varovati in je ne sme v nobenem primeru ubiti.

Organizacija družbene ureditve ljudstev ob Nilu je dopuščala večje število žena kakor npr. islam. Moški je lahko imel toliko žena, kolikor jih je lahko preživil ali kolikor jih je potreboval za obdelovanje polja. Navadno so se ob času žetve poročali, v času lakote pa ločevali. Ko je primanjkovalo hrane, je mož večino žena odpustil. Pri vseh rodovih je bila navada, da je moral mož nevesto kupiti. Nevestina cena je bila živina, pri črnkih Dinka je bila npr. ta cena 10 krav. Otroci, ki so bili rojeni kasneje v zakonu, so dobili imena po teh kravah. Poročni obred je lahko trajal samo en dan. Zvečer je ženin pripeljal nevesto v materino hišo. Tam ji je zgornji del telesa namazal z vsebino govejega črevesja in tako pokazal, da je sedaj njegova last.

Omenjene kulturne značilnosti so tesno povezane z razstavljenimi predmeti črnkih plemen ob Belem Nilu. Ti dajejo vpogled v življenje, ki je bilo značilno sredi 19. stoletja tako v gospodarstvu kakor v njihovem načinu oblačenja in v zanimivih šegah, živih še pri današnjih prebivalcih.

Uporabljena literatura

Barbour K. M.

(1964): North and South in Sudan. A Study in Human Contrasts.
Annales of Association of American Geographers, vol. 54.

Biasutti Renato

1941: Le Razze e i popoli della terra. Africa-Asia, vol. II, Torino.

Buschan Georg

s. a.: Die Sitten der Völker. Bd. III, Stuttgart.

Jaklič Franc

1943: Apostolski provikar Ignacij Knoblehar in njegovi misijonski
sodelavci v osrednji Afriki, Ljubljana.

Knoblecher Ignaz (Klun V. F.)

/1851/: Reise auf dem weissen Flusse. Aus den Original-Manuscripten
des General-Vicars von Central-Afrika, Laibach.

Ratzel Friedrich

1885: Völkerkunde, Bd. I, Leipzig.

Roland Oliver, Gervase Mathew

1963: History of East Africa, vol. I, Oxford.

8

Summary

The exhibition arranged by the Slovene Ethnographical Museum in Ljubljana in the framework of the cycle »Our Travellers Abroad«, represents a collection of ethnological objects of the Negro tribes Bari, Chir, Shuli and Kik living along the White Nile. The objects were collected by the Slovene Ignacij Knoblehar in the middle of the 19th century, who as a missionary explored the spring of the Nile and visited the Negro population living there. Knoblehar, an explorer of Slovene origin, was the first European explorer who in those times came farthest to the South in the eastern Sudan. On his way there he first visited the Arabic tribe Bakara, on the left embankment of the Nile, and on the right embankment the Negroes Dinka. On the islands situated in the Nile he saw Shilluk, but he got to their territory some time later. At the estuary of the river Sobat he met the Nuer tribe and further on a smaller tribe Kik. After a few days of travelling his expedition came to the tribes of Heliab and Bor and to some smaller groups. Knoblehar spent most of his time with the ethnical groups Bari and Chir. In the village Loguec (Redjaf) he viewed from the hill above the village the country of the Negro inhabitants which was stretching far towards the South. Knoblehar intended to reach the spring of the Nile already on his first journey, but he did not succeed. In 1854 he came to the village Tokiman which lies at the bottom of the hill Redjaf and to the island Lumutat. This was in the middle of the previous century the southernmost known point in this part of Africa and it was for a long time a very important orientation centre for further explorations.

Between 1849 and 1857 Knoblehar collected on his voyages along the White Nile many ethnological data and objects, he took notes of many geographical data concerning this country and he sent them to experts in Vienna. He was very much interested and he made an intensive study of the language of the ethnical group called Bari.

The objects Knoblehar collected at the above mentioned Negro tribes along the Nile and which he presented to the Museum in Ljubljana, represent different equipment and tools. The objects are original and they belong to the period before the colonization. They are divided into the following groups:

1. Arms — quivers and arrows, bows, shields, eye-daggers, a whip made of sinews of the hippopotamus.

2. Blacksmith's equipment and other tools — blacksmith's tongs, a saw, iron rods, knives, a needle, shepherd's sticks etc.

3. Articles of clothing and decoration — caps made of the feathers of an ostrich, headdress of a Bari blacksmith, an apron made of iron belonging to a Bari woman, leather belts with different decoration and amulets belonging to the Bari men, the chief's diadem, different kind of decoration for the forehead, ear-rings made of copper, necklaces made of iron, little chains, pendants with a tooth of an animal, bracelets made of iron, rings made of the bone of the elephant.

4. Musical instruments — whistles.

5. Pipes made of clay.

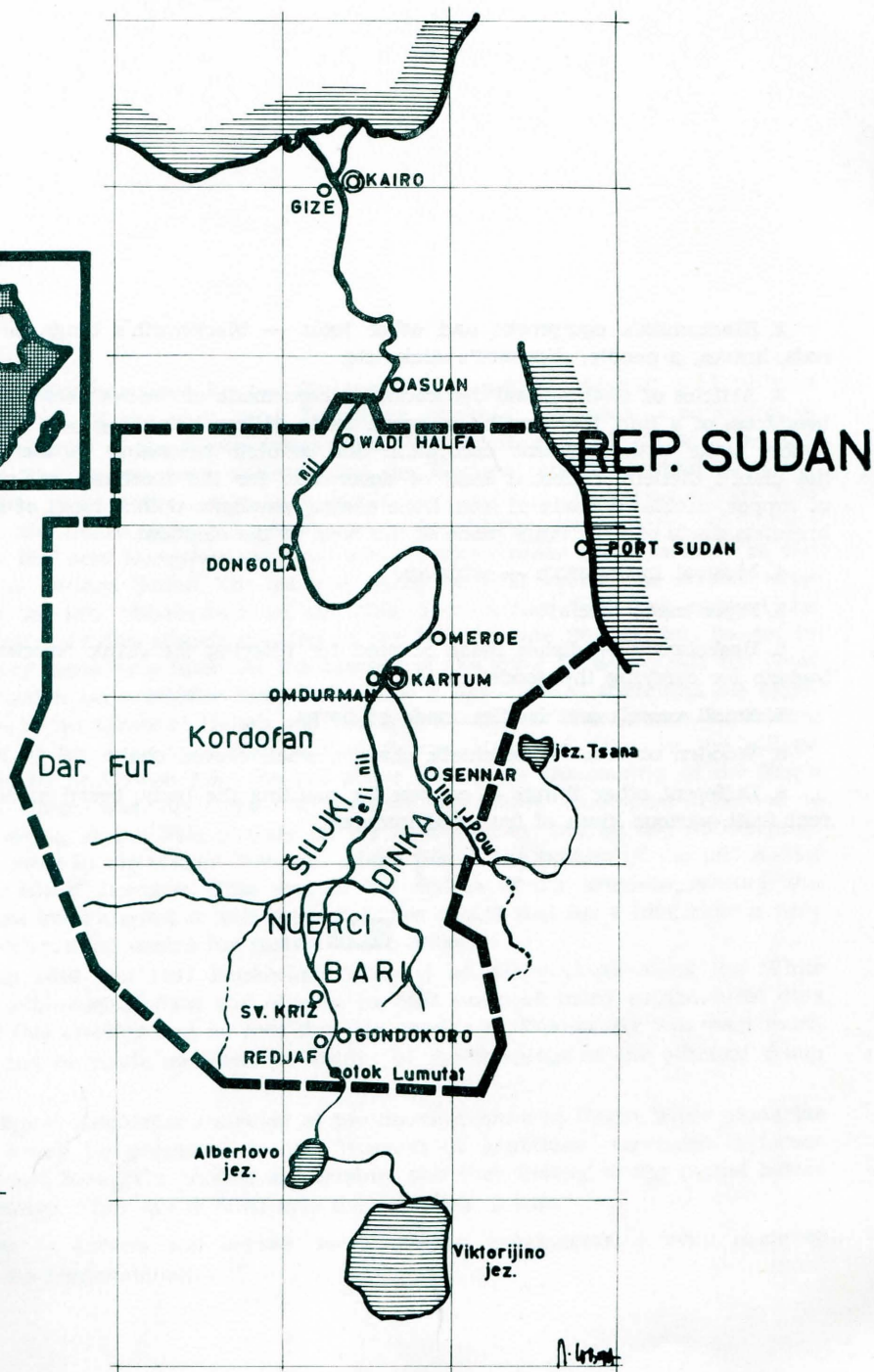
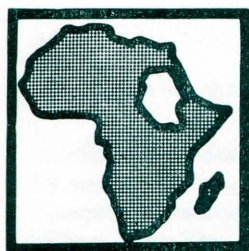
6. Basketwork — dishes made of reed for filtering the drink "merisa", wicker baskets for carrying the goods, etc.

7. Small vessels and laddles made of horns.

8. Wooden objects — the chief's chair, a small carved chair.

9. Different other things — colours for painting the body, bread made of different fruit, various kinds of fruit and minerals.

Očrt
Knoblehar-
jevega
potovanja
v Sudan

SEZNAM RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

plemen Bari, Čir, Šuli, Kik

OROŽJE

Tulci in puščice

- 1—3 Usnjeni tulci z naprtniki
- 4—a Puščice imajo ploščnate osti, vtopljene kaveljčke, privihnjene in obrnjene nazaj
 - b Osti imajo gladko štiriobno ali ploščnato konico in nasekane kaveljčke
 - c Ost ima ploščnato konico in dva kaveljčka
 - d Štiriobne osti
 - e Konica osti ima obliko lista

Kopja

- 5—a Ozka in dolga rezila
- b Dolga in širokolistna rezila
- c Kratkolistna rezila
- d Štiriobna konica

Loki

- 6 Oviti so s kačjo kožo in železnimi obročki

Kiji

- 7—a Poglavarjev kij
- b Vrhnji del stožčasto odebeljen
- c Valjast, na spodnjem koncu ovit z usnjeno vrvico

- 8— 10 Očesna bodala

Ščiti

- 11— 13 Okrogli, iz polustrojenega usnja
- 14 Pravokotni, iz močnega govejega usnja
- 15 Udarna palica
- 16— 17 Pastirski palici
- 18 Bič iz kože povodnega konja

KOVAŠKE PRIPRAVE IN DRUGO ORODJE

- 19— 26 Kovaške klešče
- 27 Žaga

12

- 28 Nož z železnim držajem
- 29 Ukrivljen nož
- 30 Železna palica z rezilom
- 31 Železna igla
- 32 Železna palica s priveski

OBLAČILNI KOSI IN OKRAS

- 33— 34 Čepici iz nojevih peres
- 35 Čepica barijskega kovača, bombaž, pobarvana z rdečo zemljo
- 36 Čepica, bombaž, rdeče-rjave barve
- 37 Predpasnik barijske žene, napravljen iz železnih obročkov
- 38— 45 Usnjeni pasovi barijskih mož z raznimi priveski in amuleti
- 46 Poglavarjev diadem
- 47 Čelni okras z gazelinimi majhnimi rogovi
- 48 Čelni okras z našitimi belimi lupinicami in školjkami iz Nila
- 49 Bakreni ušesni obročki
- 50 Talisman
- 51— 52 Železni ogrlici
- 53 Ogrlica barijskega otroka-nanizana črna semena (salinen) in antilopini sekalci
- 54 Ogrlica iz črnih fižolovih semen
- 55 Pletena ogrlica
- 56— 57 Ogrlici iz semen in koščenenih ploščic
- 58— 71 Železne verižice
- 72— 75 Obeski z živalskim zobom in koščeno ploščico
- 76— 84 Železni obročki — nekateri s priveski, masivni
- 85—112 Železni obročki, rebrasto nasekani
- 113—130 Železni obročki
- 131—137 Železni obročki
- 138—140 Gladki masivni obročki iz slonovine
- 141—142 Gladka večja obročka iz slonovine
- 143—145 Trikotno oblikovani obročki iz slonovine

GLASBILA

- 146—147 Piščalki iz roga
- 148—151 Lesene piščalke

- 152 Piščalka iz slonove kosti
 153—154 Piščalki iz trstičja

GLINASTE TOBAČNE PIPE

- 155—156 Tobačni pipi z dolgimi cevmi
 157 Tobačna pipa, dvojna glava, bambusova cev
 158—159 Črni tobačni pipi, okrašeni

PLETENI IZDELKI

- 160—161 Pleteni posodi iz trstičja za precejanje pijače merisa
 162—163 Pleteni mreži za prenašanje predmetov
 164—166 Usnjene pletene vrvi
 167 Pletena vrvica s priveski železnih obročkov
 168 Pletena košarica iz trstičja

ROŽEVINASTE POSODICE

- 169—170 Skodelici
 171—173 Čaše
 174—180 Posodice
 181 Žlica z verižico
 182 Zajemalka iz slonove kosti

LESENI PREDMETI

- 183 Poglavarjev stol, rezljan
 184 Manjši stol, rezljan

VZORCI SADEŽEV, RUD, ZEMLJE

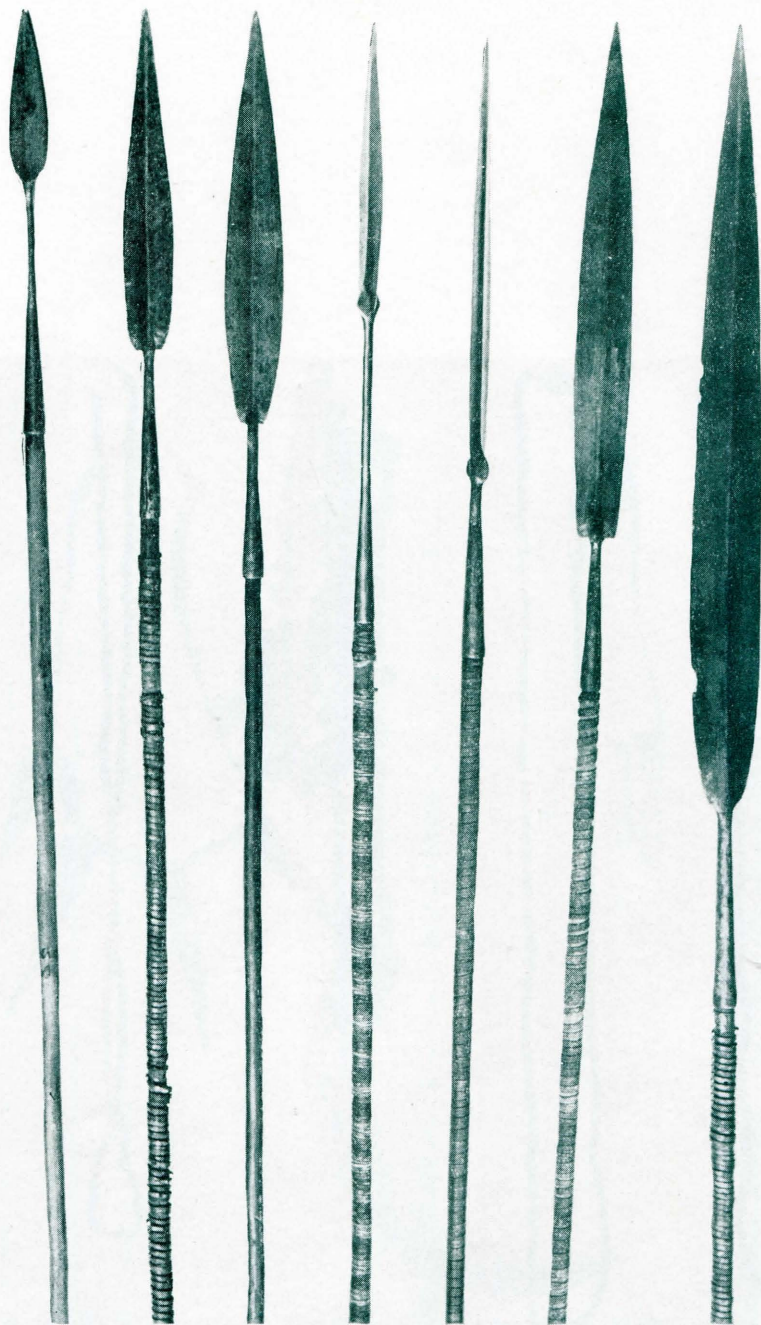
- 185 Gumi arabicum
 186—188 Železna ruda
 189—190 Zrnata ruda s hriba Kerek, Belenjan
 191—192 Barva za barvanje telesa
 193 Rjava prst za barvanje telesa
 194 Kruh iz drevesnih sadežev
 195 Sadež v stroku
 196 Kamenčki iz Nila

14

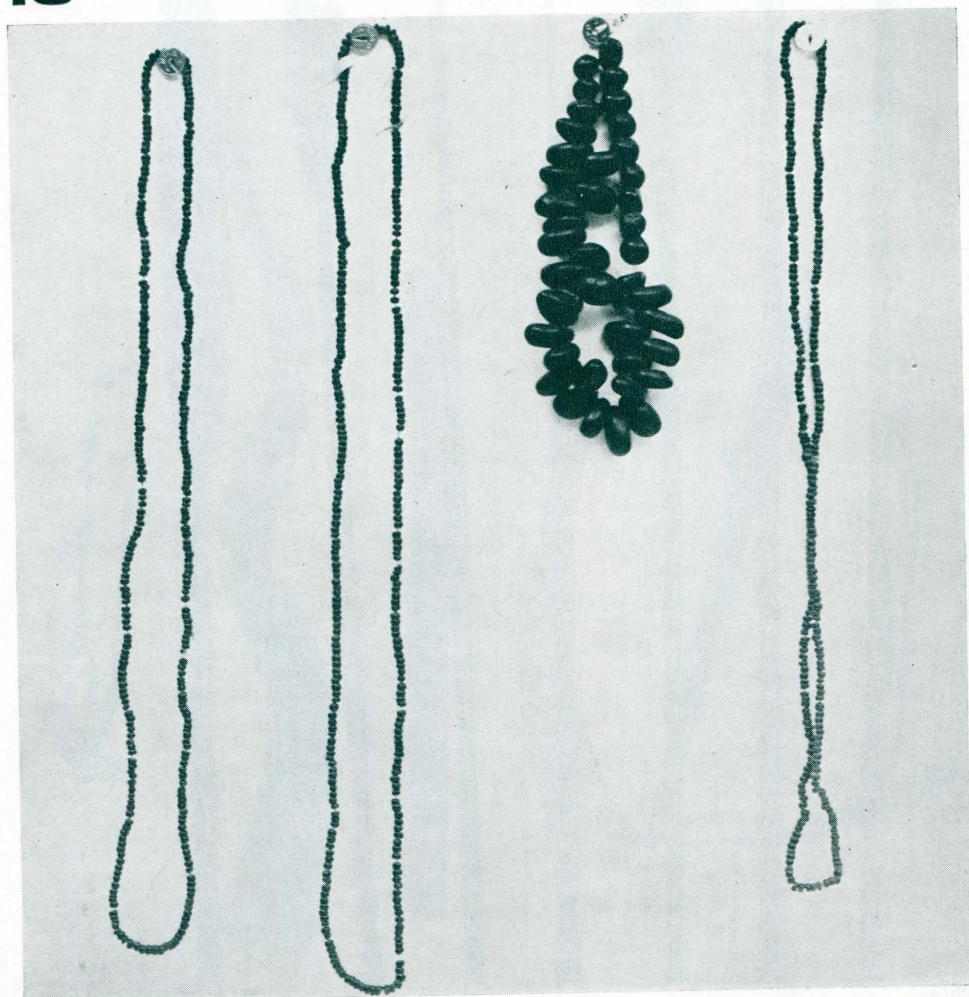
Glasbila

Kopja

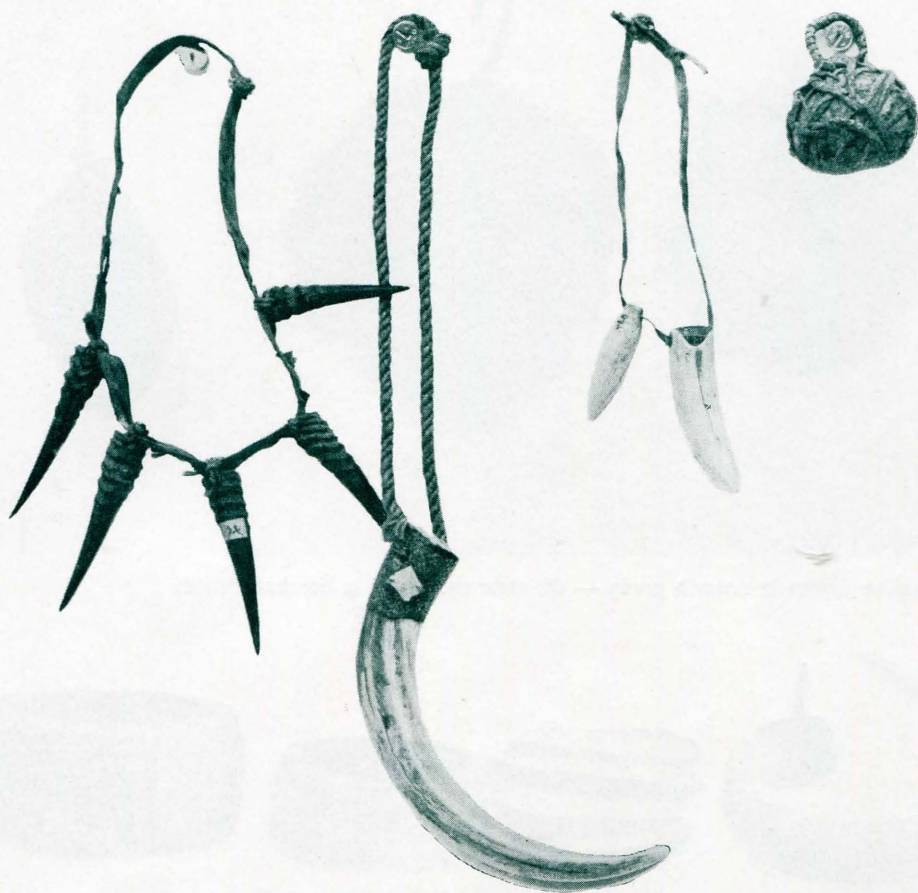

15

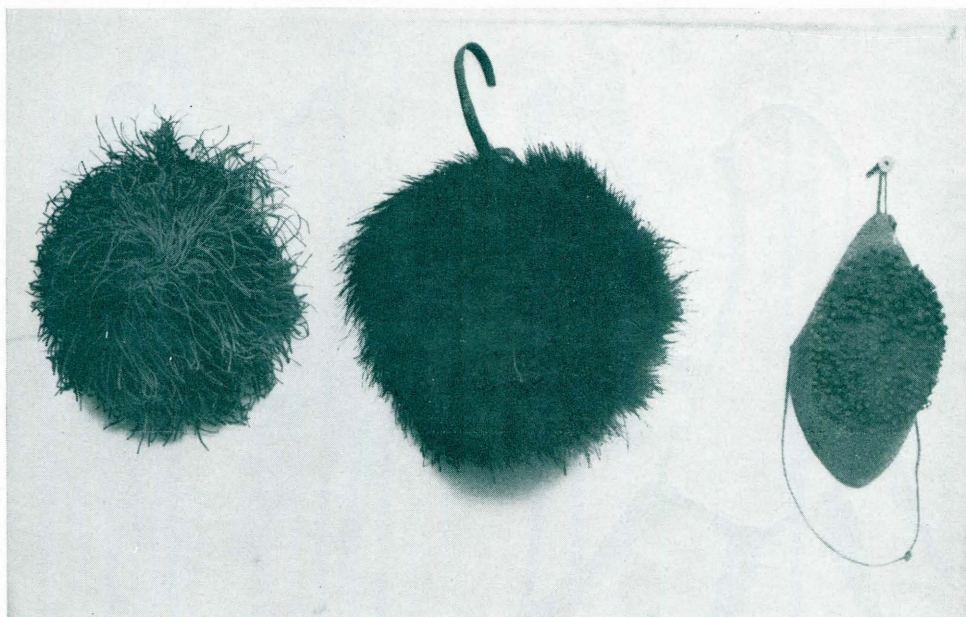
16

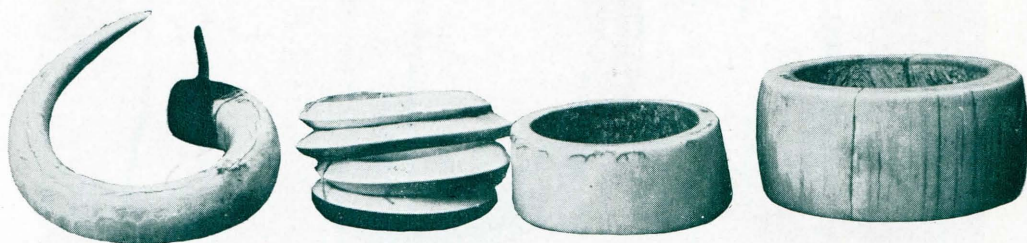
Ogrlice

Amulet — Obeska z živalskim zobom — Čelni okras z antilopinimi rogovi

V sredini: čepica iz nojevih peres — Ob straneh: čepici iz bombažnih niti

Obesek: živalski zob — Obročki iz slonovine

Založil
Slovenski etnografski muzej
Za založbo dr. Boris Kuhar
Oprema Marjan Loboda dipl. ing. arh.
Tisk: Tiskarsko založniško podjetje PTT

